

Archeologisch Bureauonderzoek
Plangebied Campina Melkfabriek, Hilversum
Miel Schuurmans

Zaithnederlandse Archeologische Notities

146

Amsterdam 2008
Archeologisch Centrum Vrije Universiteit - Hendrik Brunsting Stichting

Colofon
Opdrachtgever: Dudok Ontwikkeling
Project: Hilversum - Campina Melkfabriek
Plaats documentatie: ACVU-HBS
Objectcode: HIL-CAM-08
RJD-hoekcoördinaten: 141.238/471.224
141.302/471.238
141.398/471.305
141.315/471.394
Status: Definitief
Auteurs: drs. M.D.R. Schuurmans
Grafische bewerking: drs. ing. R.M. Lotte
Autorisatie: drs. M.A. Tascaris
ISBN/EAN: 978-90-8614-072-5

©ACVU-HBS Amsterdam, februari 2008
Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit - Hendrik Brunsing Stichting, Amsterdam
De Boeleaan 1105
1081 HV Amsterdam

INHOUD

Samenvatting		
1	Inleiding	3
2	Method	3
3	Resultaten van het onderzoek	4
3.1	onderzoeksg gebied (ls01)	4
3.2	huidig gebruik (ls02)	5
3.3	historische situatie (ls03)	5
3.4	landschap (ls04)	5
3.5	archeologie (ls04)	6
4	Conclusie	6
4.1	gespecificeerd verwachtingsmodel (ls05)	6
4.2	aanbevelingen	6
Literatuur		7
Bijlage		
Hilversum terrein Campina melkfabriek. Huidige en toekomstige situatie.		

Momenteel wordt door Dudok Ontwikkeling gewerkt aan een nieuwe bestemming voor het terrein van de voormalige Campina Melkfabriek aan de Larensseweg te Hilversum. In opdracht van Dudok Ontwikkeling heeft de Hendrik Brunstingsstichting van het Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit te Amsterdam voor dit plangebied een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Het terrein bevindt zich in een zone waarvoor een middelhoge trekans op archeologische resten geldt. Tijdens het bureauonderzoek is echter gebleken dat een groot deel van het terrein verstoord is door de omvangrijke fundering en onderkeldering van de melkfabriek. Naar onze mening is de kans dat ter hoogte van het terrein nog behoudenswaardige resten te vinden zijn nihil. Dit geldt met nadruk niet voor de onbebouwde of niet diep gefundeerde / onderkelderde delen van het terrein.

Op basis van bovenstaande resultaten adviseren wij om op het niet bebouwde deel van het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren. Doel van dit booronderzoek zou moeten zijn om de mate van verstoring en de dikte van de beschermende minerale eerdlaag vast te stellen en aanbevelingen te doen voor eventueel verder onderzoek.

Op het terrein van de voormalige Campina-melkfabriek aan de Larenseweg 34-36 in Hilversum is door ACVU-HBS een bureauonderzoek uitgevoerd. De melkfabriek is een beschermd monument en zal verbouwd worden tot appartementencomplex. Het plangebied zal daarbij grotendeels onderdeel worden ten behoeve van een parkeergarage. Bij het hiermee verbonden grondverzet zullen de eventueel op het terrein liggende nog onontdekte archeologische waarden onherroepelijk verloren gaan.

Doel van het onderzoek is het opstellen van een gespecificeerd verwachtingsmodel op basis van bestaande informatie over bekende of verwachte archeologische waarden op het terrein zodat een beslissing zal kunnen worden genomen over eventueel verder archeologisch onderzoek.

2 METHODE

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de specificaties uit de vingerende Kwaliteits Norm Archeologie (LS01 t/m LS05). Een eerste stap hierin is het afbakenen van het onderzoeksgebied en het vaststellen van de consequenties van toekomstig gebruik (LS01). In de volgende stappen wordt vastgesteld wat de huidige situatie is (LS02), hoe de historische situatie was en of er verstoringen bekend zijn (LS03) en wat de bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens zijn (LS04). Om een gedegen indruk te krijgen van de verstoring van het terrein, zijn in het gemeentearchief van Hilversum de bouwtekeningen van de op het terrein aanwezige bebouwing opgevraagd.

3 RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

3.1 ONDERZOEKSGBIED (LS01)

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het noordoostelijke deel van Hilversum en wordt omsloten door de Larenseweg en aangrenzende de bewoningblokken langs de Eemnesserweg en de Amperestraat. De oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 12.800 m². Een fors deel van het terrein zal door de aanleg van nieuwbouw met parkeerkelders verstoord worden (rode stippe lijn bijlage 1). Het betreft een éénlagse parkeerkelder met een aanlegdiepte van ongeveer 3,5 m beneden maaiveld.

3.2 HUIDIG GEBRUIK (LS02)

Het terrein is voorzien van bebouwing en verharding. De melkfabriek is minimaal in gebruik gebleven tot 1995. Momenteel staat het gebouw leeg.

3.2 HISTORISCHE SITUATIE (LS03)

Het onderzoeksgebied bevindt zich net buiten de historische dorpskern van Hilversum. In het begin van de 20ste eeuw maakte het nog deel uit van het onaangetaste akkercomplex dat de oude dorpskern omringde: *de Hilversumse Eng*.¹ In de jaren veertig van de vorige eeuw lag het terrein aan de

rand van het bebouwde deel van Hilversum.² Inmiddels is het terrein geheel ontsloten door naor-
 losse woningbouw.
 De melkfabriek zelf is gebouwd in 1954.³ Ten noordoosten van de fabriek bevond zich toen al een
 woonhuis annex werkplaats (Larenseweg 36). In de daaropvolgende jaren is de fabriek meerdere
 malen verbouwd en uitgebreid:

- 1971: gedeeltelijk vergroten van de retourverwerkingsruimte
- 1975: uitbreiding van de koelcel
- 1977: oprichten van een opslagruimte voor containers
- 1979: veranderen en vergroten van de melkfabriek
- 1983: uitbreiden van de bedrijfsgarage
- 1983: afsluiten van de overkapte los- en laadruimte door middel van vier docksheilers aan de zuid-
 oost- en de noordwestgevel en wijzigen van de zuidwestgevel
- 1987: gedeeltelijk veranderen en vergroten van het bedrijfsgebouw met een overkapping van het
 laad- en losbordes
- 1993: maken van een goederenlift en plaatsen van twee opslagtanks op een betonplaat aan de zuid-
 oostgevel van het pand
- 1993: veranderen van de opslagruimte
- 1993: maken van een tankbordes
- 1993: vergroten van het bedrijfsstrand aan de rechterzijde
- 1993: plaatsen van een geluidsscherm aan de linkerzijde van de fabriek
- 1995: oprichten van een gas- en regelgebouw

Een aanzienlijk deel van de opgaande bebouwing is onderkelderd tot op een diepte van onttreks
 4,00 m beneden maaiveld. De niet onderkelderde delen van de fabriekgebouwen zijn gefundeerd
 door dicht op een staande betonnen pijlers. Ook de bijgebouwen zoals het magazijn en de bedrijfsga-
 rage zijn slechts deels onderkelderd. De bodem van de kelder onder het voormalige woonhuis Laren-
 seweg 36 ligt op 4,20 m beneden maaiveld. Bovendien was laarsgenoemde kelder toegankelijk mid-
 dels een schuin ingegraven afit.

3.3 LANDSCHAP (1904)

De ondergrond van het terrein bestaat uit smeltwateraflaatslagen die afgezet zijn tijdens de voorlaatste
 ijstijd (ca. 200.000-130.000 jaar geleden).⁴ Het betreft zand en grind dat vrijkwam na het afsmelten
 van het landijs. De bovenste decimeters van het terrein worden vermoedelijk gekenmerkt door een
 plagen- of esdek. Dit is een minerale eerdlaag die gewoonlijk ontstaat is door eenwlanage plag-
 genbemsing. Plaggendekken vormen doorgaans een beschermende laag voor eventueel dieper in de
 bodem gelegen archeologische resten.

² Internet: <http://varvaswaat.nl>, Luchthof Royal Air Force van 15 maart 1945.

³ Onderzoek Bouwtekeningen, aanwezig in het Streekarchief voor het Gooi en de Vechtsreek in Hilversum.

⁴ Lascaris 2005, fig. 1.

Op de archeologische verwachtingskaart voor de gemeente Hilversum valt het gebied in een zone waarvoor een middelhoge trekkans op archeologische resten geldt.⁵ Van het terrein zelf zijn geen bekende archeologische vindplaatsen bekend maar op ongeveer 600 m ten noordoosten van het plan-gebied zijn scherven uit de Bronstijd gevonden.⁶ Verder is in het verleden een deel van een vroeg-middleeeuwse grafveld gevonden aan de Liebergerweg op ongeveer 600 m ten zuiden van het plan-gebied.⁷ Ten oosten hiervan werden in 1964 bij de bouw van een kerkhuis twee resten van zwaar-den gevonden, behorende bij het grafveld.⁸ Op het terrein ten westen van het grafveld is in 1974 door het Instituut voor Pre- en Protohistorie van de Universiteit van Amsterdam een proefsleuf aan-gelegd en zijn bouwwerkzaamheden archeologisch begeleid.⁹ Hierbij zijn echter geen verdere sporen van het grafveld gevonden.

4 CONCLUSIE

4.1 GESPICIEERD VERWACHTINGSMODEL (LSO3)

Het terrein ligt binnen Hilversum in een zone waarvoor uitgegaan wordt van een middelhoge trekkans op archeologische resten. Gezien de ligging op de voormalige *Hilversummer Eng* aan de rand van de voormalige heide bestaat op het terrein vooral kans op archeologische resten uit de periode Paleolithicum-Late Middleeuwen. Grote delen van het plangebied zijn in het verleden verstoord bij de aanleg van kelders en funderingen. Gezien de ouderdom en de omvang van de bebouwing kan ervan worden uitgegaan dat het grondwerk destijds venticht is met behulp van een draghine. Dit is een oude vrij grote werkende graafmachine die de bodem doorgaans meer verstoord dan een moderne hydraulische kraan zou doen. Naar onze mening is de kans dan ook uiterst klein dat bij de nieuwbouw ter hoogte van de fabrieksfundamenteën en -kelders behoudenswaardige archeologische resten verloren zullen gaan. Dit geldt met nadruk niet voor het deel van het terrein waarvoor zover bekend geen bebouwing heeft bestaan. In totaal zal bij de toekomstige bouw van de parkeerkelders een gebied van ongeveer 2.300 m² verstoord worden waar mogelijk nog behoudenswaardige archeologische resten liggen (bijlage 1, de in okergeel aangegeven zone).

4.2 AANBEVELINGEN

Dankzij de bureaustudie is duidelijk geworden dat slechts een deel van het plangebied vermoedelijk niet of nauwelijks verstoord is bij (sub-)recent grondverzet. In deze zone kunnen in theorie behoudenswaardige archeologische resten bewaard gebouwen zijn. Wij adviseren om op het onbebouwde deel van het terrein waarvoor in de aanleg van parkeerkelders (bijlage 1, de in okergeel aangegeven zone) een beperkt veldonderzoek uit te voeren waarbij door middel van enkele boringen de mate van verstoring vastgesteld wordt. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan vervolgens bepaald worden of verder archeologisch onderzoek op het terrein wel zinvol is.

⁵ Lascafs 2003, fig. 9. Sinds het opstellen van deze verwachtingskaart zijn op of om het plangebied geen nieuwe archeologi-

⁶ ARCHIS-waarnemingsnummer 37041.

⁷ ARCHIS-waarnemingsnummer 35168.

⁸ ARCHIS-waarnemingsnummer 35169.

⁹ ARCHIS-waarnemingsnummers 35167.

L I T T E R A T U R

Centraal College van Deskundigen (CCVD) Archeologie, 2006: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1*, vastgesteld op 19 juni 2006, SIKB Gouda.

Lascaris, M.A., 2005: *Werkdocument. Toelichting bij de archeologische verwachtingskaart voor Hilversum-stad. Inventarisatie en beschrijving van het aanwezig en vermoed archeologisch erfgoed in de gemeente Hilversum, Amsterdam (ZAN 46)*.

O V E R I G E B R O N N E N

De in het kader van dit onderzoek bekeken bouwtekeningen zijn in te zien in het gemeentearchief te Hilversum.

Bijlage 1. Hilversum Campina melkfabriek.
 A volledig verstoord door de onderkeldering en funderingen; B deels verstoord door funderingen;
 C grens plangebied; D coekomstigse parkeerelden nog behoudenswaardige archeologische resten kunnen bevinden die bij de nieuwbouw verloren zullen gaan.

